

12R

Krešimir Petrovič i
Konstantin Momirović
Ankica Hošek

Katedra za kineziološku
psihologiju i sociologiju

**RELACIJE SOCIOLOŠKIH I DEMOGRAFSKIH
KARAKTERISTIKA I KINEZIOLOŠKE
AKTIVNOSTI MALOLJETNIH DELINKVENATA**

RELATIONS AMONG SOCIOLOGICAL AND DEMOGRAPHIC CHARACTERISTICS AND KINESIOLOGICAL ACTIVITY IN JUVENILE DELINQUENTS

The structure of sociological and demographic characteristics' relations of juvenile delinquents which were analysed in postpenal period shows that family attitudes and activity, interpersonal family relations and attitude of society care organisations for young people are more important for delinquents' kinesiological activity than demographic and sociological characteristics in which delinquents live after their sanctions cease. The same holds good for the influence of various religious organisations in delinquents' place of living.

Excluding smaller taxon of young delinquents' families, which although cohesive, integrative and of relatively high cultural niveau hinder their children's sport activity, for the majority of others it is a rule that continuing sport activity or starting this activity in postpenal period is in positive connection with job and education success. It is also in positive connection with parents' care for their children and with cultural niveau, family relations and family cohesion. Drastical repressive family punishment reduces delinquent kinesiological activity; on the contrary material help and help in the process of microsocial integration in postpenal period makes not only continuity or beginning of sport activities possible, but active participating in sport activities objectively helps the more favourable social microclimate.

Unfortunately, there are no relations between organised social care for the young people and theoretically adequate resocialisation techniques perhaps neither the society nor the organisations for the juvenile delinquents resocialisation care don't grasp the importance of kinesiological activity in this complicated process.

The absence of connection between educational level of parents, the family economical status and juvenile delinquents sport activity shows that status characteristics are not connected with real grasping of necessity of this activity in the process of personality development.

Also the fact that kinesiological activity is independent of the degree of criminality and participating in criminal groups in the postpenal period shows that sport organisations hardly care enough either for the personalities of their members or for the wider social goals of their activity. Their role and social organisations' roles in juvenile delinquents resocialisation by kinesiological means successfully overtake religious organisations.

ОТНОШЕНИЕ СОЦИОЛОГИЧЕСКИХ И ДЕМОГРАФИЧЕСКИХ ХАРАКТЕРИСТИК И СПОРТИВНЫХ ЗАНЯТИЙ МАЛОЛЕТНИХ ПРЕСТУПНИКОВ

Структура отношений социологических и демографических отношений малолетних преступников, обследованных в послекарательном периоде, и их спортивные занятия показывают, что отношение семьи к спорту и степень ее участия в нем, семейные отношения, положение общественных организаций, заботящихся о молодежи, и даже существование религиозных организаций в районе, в котором малолетний преступник живет, важнее для занятий спортом, чем объективные социологические и демографические характеристики, определяющие социологическое пространство, в котором преступники живут после карательного периода.

Исключая небольшую таксономическую группу монолитных, интегрированных семей относительно высокого культурного уровня, которые запрещают спортивные занятия своим детям, для большинства семей характерно, что продолжительное занятие спортом и включение преступника в спорт после карательного периода находятся в положительной корреляции с уровнем образования и профессии, с заботой родителей о своих детях, с их культурным уровнем, с семейными отношениями и с степенью прочности семьи.

Резкие репрессивные меры родителей понижают количество спортивных занятий преступника, а материальная помощь и помощь в процессе микросоциальной интеграции в послекарательном периоде дают возможность включения в спортивные занятия и их продолжения, что является благополучным фактором, улучшающим социальный микроклимат. К сожалению, между организованной общественной заботой о молодежи и соответствующими теоретическими приемами социализации не существует никаких отношений вероятно потому, что общество и органы, заботящиеся о социализации малолетних преступников, не понимают важности спортивных занятий в этом важном процессе.

Отсутствие связи между уровнем образования родителей, экономическим состоянием семьи и спортивными занятиями малолетних преступников свидетельствует о том, что объективные характеристики состояния не связаны с сознанием необходимости спортивных занятий в процессе формирования личности.

Занятия спортом не зависят от степени преступности и повторного преступления малолетних преступников в течение послекарательного периода. Это свидетельствует о том, что физкультурные организации, руководящиеся борьбой за спортивные результаты и лучшие материальные условия не уделяют достаточного внимания личности своих членов и более широким общественным началам своей деятельности. Роль физкультурных и общественных организаций по устройству спортивных занятий в процессе социализации в большой степени и довольно успешно берут на себя религиозные институты.

1. UVOD

Ako shvatimo kineziološku aktivnost kao sredstvo pomoću kojeg možemo na određeni način i u određenoj mjeri utjecati ne samo na antropometrijske, motoričke, funkcionalne i zdravstvene karakteristike pojedinca, već i kao sredstvo za mijenjanje kognitivnih, konativnih, motivacionih, vrijednosnih i drugih sposobnosti i osobina ličnosti, i ako shvatimo povezanost svih tih dimenzija sa socijalnim statusom (bilo aktivnim, bilo pasivnim), onda je jasno da različiti oblici kineziološke aktivnosti mogu biti značajno sredstvo kako prevencije, tako i terapije maloljetničke delinkvencije. Značajnost tih aktivnosti zavisi još i od slijedećih činjenica:

- (1) kineziološka aktivnost ima u suvremenoj civilizaciji, koja svojim stepenom razvika i postojećim odnosima očito pogoduje maloljetničkoj delinkvenciji, posebno mjesto, jer se putem nje inače otuđen čovjek može potvrditi i izraziti kao cjelovita ličnost; a maloljetnička delinkvencija kao socio-patološka pojava ima bez sumnje svoj uzrok i u otuđenosti mladih ljudi i često nemogućnosti prevazilaženja te otuđenosti na društveno prihvatljiv način;
- (2) različite djelatnosti u fizičkoj kulturi omogućuju putem kretne ekspresije i fenomenima igre slobodno stvaralaštvo, definirano kao pronalaženje novih uspješnijih rješenja od dosada poznatih, a stvaralaštvo je značajan element u formiranju čovjeka u socijalističkom samoupravnom društvu;
- (3) odgoj sredstvima fizičke kulture može biti uspješniji od odgoja drugim sredstvima, jer se radi o djelatnosti koju u većini slučajeva (ako je pravilno programirana) mladi ljudi vole, a kod resocijalizacije maloljetnih delinkvenata predstavlja pristup koji omogućava odgojne utjecaje, jedan od osnovnih problema;
- (4) različiti oblici bavljenja sportom omogućuju uspješno mijenjanje nekih osobina ličnosti, koje su također često prisutne u strukturi ličnosti maloljetnih delinkvenata (povišena anksioznost, agresivnost itd.);
- (5) programirana kineziološka aktivnost je društvena institucija koja okupljanjem omladine i pravilno programiranim radom mijenja one društvene uvjete (osamljenost, društvena i porodična nebriga, loša socijalna sredina, negativan utjecaj potrošačkog načina života itd.) koji su pove-

zani s različitim oblicima maloljetničkog nemira i delinkvencije;

- (6) pravilno programirana kineziološka aktivnost razvija one vrijednosti (borbenost, drugarstvo, poštovanje protivnika, poštenje itd.) koje su društveno poželjne, a baš odsustvo društveno prihvatljivih vrijednosti je karakteristično za pojavu maloljetničkog nemira i delinkvencije.

Sve navedeno ukazuje na velike mogućnosti kineziološke aktivnosti bilo kao prevencije bilo kao terapije maloljetničke delinkvencije.

Dosadašnja istraživanja u svijetu i kod nas to potvrđuju. R. Fiutko, T. Marković, M. Mraković, A. Hošek i drugi su u svojim radovima ukazali na značaj kineziološke aktivnosti ne samo kao sredstva prevencije, nego i kao sredstva resocijalizacije i smanjenja recidivizma maloljetnih delinkvenata.

Ovdje je ipak potrebno istaći i značaj koji ima čitav pokret fizičke kulture u zemlji na mlade ljude. Ne mogu se očekivati značajni rezultati u radu s omladinom, ako negativne pojave u međunarodnom i domaćem pokretu fizičke kulture same po sebi utiču negativno na omladinu. Lažni amaterizam, neadekvatne parade, autokratizam, idolatrija i različiti oblici pseudo-kulture, koje industrija zabave nudi mladom čovjeku umjesto autentičnog doživljavanja svijeta i života, sami po sebi onemogućuju fizičkoj kulturi da odigra onu ulogu koju bi mogla i po svojim mogućnostima morala odigrati. Zbog toga mogućnosti preventivne i terapijske uloge fizičke kulture kod maloljetničkog nemira ne možemo posmatrati odvojeno kao sredstvo koje je samo po sebi korisno, iako ni parcijalni efekt pravilno programirane kineziološke aktivnosti na resocijalizaciju maloljetnih delinkvenata nije za odbacivanje, već kao dio cjelovite borbe društva za odstranjenje svih onih drugih korjena koji maloljetnički nemir uvjetuju. Ne bilo kakva fizička kultura, već fizička kultura koju možemo s pravom nazvati socijalističkom i samoupravnom može imati većeg udjela u prevenciji, resocijalizaciji i smanjenju recidivizma kod maloljetnih delikvenata.

2. CILJ ISTRAŽIVANJA

Ovo istraživanje provedeno je sa svrhom da se odrede relacije između najvažnijih socioloških i demografskih karakteristika maloljetnih delinkvenata kojima je izrečena i istekla sankcija za počinjena krivična djela i njihove kineziološke aktivnosti.

Kineziološka aktivnost maloljetnih delinkvenata u postpenalnom periodu jedan je od značajnih faktora njihove resocijalizacije, jer omogućava kanaliziranje agresivnih i drugih kriminogenih poriva i olakšava njihovu socijalnu integraciju. Veza između objektivnih socioloških i demografskih karakteristika i kineziološke aktivnosti maloljetnika u postpenalnom periodu utječe na objektivne mo-

Ovo istraživanje sastavni je dio projekta »Efikasnost krivičnih sankcija prema maloletnim počiniocima krivičnih djela s posebnim osvrtom na povratništvo kod maloletnika«. Istraživanje je financirao Savezni savjet za koordinaciju naučnih istraživanja. Savjet za naučni rad SRH na temelju odluke 3/1971. a u završnoj fazi Savezni sekretarijat za pravosuđe. Projekt je zajednički rad Instituta za kriminološka i sociološka istraživanja u Beogradu i Instituta za kineziologiju u Zagrebu.

gućnosti da se sustavno programirana kineziološka aktivnost primjeni u procesu resocijalizacije maloljetnih delinkvenata koja u pravilu ne završava istekom penalnog tretmana, već se mora nastaviti i u postpenalnom periodu. Postpenalna pomoć i stvaranje povoljnih objektivnih uvjeta za njihovu profesionalnu adaptaciju i socijalnu integraciju, kao i za zadovoljavanje njihove potrebe za afirmacijom neophodne su za sprečavanje recidivizma maloljetnika, jednako kao i za njihovo uključivanje u normalan život i rad.

Bavljenje sportom omogućava prevladavanje anomalije kao jednog od bitnih faktora koji izazivaju asocijalno ponašanje jer omogućava, u stvari, afirmaciju ličnosti i sticanje svijesti o samome sebi kao prihvaćene samosvojne ličnosti.

Međutim, kineziološka aktivnost maloljetnih delinkvenata tek dijelom ovisi o strukturi njihovih psihičkih karakteristika. U društvima u kojima je razvoj društveno-ekonomskih odnosa takove naravi, da pruža sasvim nejednake mogućnosti za sustavno bavljenje sportom, upravo socijalni i ekonomski faktori u najvećoj mjeni određuju ne samo intenzitet već i vrstu kineziološke aktivnosti. Ako se, kao što je općenito prihvaćeno, kineziološka aktivnost smatra jednim od bitnih činilaca u procesu resocijalizacije delinkvenata, društvo mora omogućiti delinkventima sustavno bavljenje sportom bilo tako da stimulira upravo kineziološku aktivnost, bilo tako da mijenja konstelaciju socijalnih i ekonomskih činilaca u smjeru koji je povoljan za takovu aktivnost.

Zbog prirode informacija o sociološkim i demografskim karakteristikama maloljetnih delinkvenata njihove relacije sa kineziološkom aktivnošću tih delinkvenata u postpenalnom periodu analizirane su, u suštini, u skladu sa univarijantnim modelom istraživanja, bez obzira na to što su ispitane veze relativno velikog broja socioloških i demografskih karakteristika maloljetnih delinkvenata sa njihovom kineziološkom aktivnošću. Iz istih razloga linearni model, uobičajen u istraživanjima ove vrste morao je biti napušten i prihvaćene tehnike koje ne prepostavljaju ni linearnost relacija, ni simetričnost tih relacija a ni bilo kakovu funkciju raspodjele nezavisnih i zavisnih varijabli.

Nema sumnje da to u izvjesnoj mjeri ograničava generalizaciju rezultata, naročito zato što je onemogućena ili otežana studija parcijalnih relacija nezavisnih sa zavisnom varijablom. Međutim, već i na ovoj razini, informacije o vezama između objektivnih faktora koji utječu na kineziološku aktivnost i modaliteta te aktivnosti u postpenalnom periodu mogu pružiti koristan uvid u ovaj segment problema resocijalizacije delinkvenata.

3. METODE ISTRAŽIVANJA

3.1. Uzorak ispitanika

Uzorak ispitanika izvučen je iz populacije maloljetnih delinkvenata muškog spola, kojima je u to-

ku 1968. istekla sankcija koja im je izrečena za počinjena djela protiv imovine ili protiv života i tijela. Uzorak je obuhvatio cijelu teritoriju Jugoslavije, a izvučen je kao arealni grupni uzorak, gdje su areali definirani kao teritorije koje pokrivaju okružni sudovi. Vjerovatnoća da neki areal uđe u uzorak bila je funkcija relativne frekvencije krivičnih djela izrečenih maloljetnicima u godini koja je prethodila početku istraživanja.

Ovom je istraživanju ukupno podvrgnuto 552 delikventa, kojima su izrečene slijedeće sankcije (odnosno nad kojima je postupak obustavljen sa razloga oportuniteta):

TABELA 1.

SANKCIJE IZREČENE MALOLJETNIM DELINKVENTIMA

Postupak obustavljen sa razloga	F	%
oportuniteta	95	17.21
Ukor	120	21.74
Disciplinski centar	29	5.25
Pojačani nadzor roditelja	55	9.96
Pojačani nadzor organa starateljstva	78	14.13
Odgojni zavod	42	7.61
Odgojno-popravnii dom	85	15.40
Maloljetnički zatvor	48	8.70

Uzorak se može smatrati dovoljno reprezentativnim za populaciju maloljetnih delinkvenata, posebno pod vidom ciljeva ovog istraživanja, iako vjerojatno nije sasvim nepristrasan. Stupanj njegove pristrasnosti nije, međutim, lako odrediti, jer relativna učestalost sankcija u populaciji znatno varira od suda do suda, i od jedne republike do druge, a čini se da i varijabla sankcija nije u jednostavnim relacijama sa varijablama koje su predmet ovog istraživanja. Izvjesna pristrasnost namjerno je uvedena zbog povećanja homogenosti, isključivanjem sankcija koje se rijetko izriču, ili koje se izriču maloljetnicima sa izrazitim metalnim poremećajima. Isto tako, i iz istih razloga isključeni su maloljetnici koji su počinili ostala krivična djela, osim onih protiv imovine i protiv života i tijela. Iako je takvih, u populaciji, izuzetno malo (pretežno oko 3%), oni su po mnogim karakteristikama različiti od tipične populacije maloljetnih delinkvenata.

3. 2. Sociološke i demografske varijable

Sociološke i demografske varijable preuzete su iz upitnika SV*. U ovom su istraživanju analizirane samo neke od socioloških i demografskih varijabli koje su prikupljene u toku izvođenja glavnog projekta; izostavljene su one varijable koje su bile nepouzdanje; ili kod kojih su nedostajali podaci za veći broj ispitanika.

* Konstruiran u okviru projekta »Efikasnost krivičnih sankcija prema maloljetnim počiniocima krivičnih dela s posebnim osvrtom na povratništvo kod maloljetnika«. Autori upitnika SV su J. Spadišer, M. Mejovšek, K. Momirović, V. Kovačević, D. Davidović, I. Ignjatović, D. Radovanović i S. Horga.

U tabeli 2. navedene su sociološke i demografske varijable, njihove šifre i kod rezultata.

TABELA 2.
SOCIOLOŠKE I DEMOGRAFSKE VARIJABLE

VARIJABLA	ŠIFRA	KOD ODGOVORA
1. STAROST	STAR	GODINA U CIJELIM BROJEVIMA
2. ZANIMANJE DELINKVENTA	ZANIMA	0 BEZZAN = bez zanimanja 1 SELJAK = zemljoradnik 2 RADNIK = radnik 3 OSNSKO = učenik osnove škole 4 PRIVRE = učenik u privredi 5 SREDSK = učenik srednje škole 6 SLUZBA = službenik
3. MOGUĆNOST SKOLOVANJA ILI ZAPOSLENJA	MOGSKZ	1 LOSE = loše mogućnosti 2 SREDNE = osrednje mogućnosti 3 DOBRE = dobre mogućnosti
4. BROJ RAZREDA KOJE JE DELIKVENT ZAVRSIO	BROJZR	ZAVRŠENI RAZREDI U CIJELIM BROJEVIMA
5. PROMJENA ŠKOLE ILI RADNE ORGANIZACIJE	PROMRO	1 NIJE = nije mijenjao 2 JEDNOM = jedna promjena 3 DVAPUT = dvije promjene 4 TRIPUT = tri promjene 5 CETPUT = četiri ili više promjena
6. STRUKTURA PORODICE (S KIM ISPITANIK ŽIVI)	ZIVISA	1 SAM = sam ili u domu 2 NEPO 1S = u nepotpunoj porodici sa jednim substitutom 3 NEPO 1R = u nepotpunoj porodici sa jednim roditeljem 4 POTPOS = u potpunoj porodici substituta 5 PP1R1S = u potpunoj porodici sa jednim roditeljem i jednim substitutom 6 POTRPO = u potpunoj roditeljskoj porodici ili sa suprugom
7. BROJ PROMJENA PORODICE	BRPRPO	1 BEZPRO = bez promjene 2 PROMJ1 = jedna promjena 3 PROMJ2 = dvije promjene 4 PROMJ3 = tri promjene 5 PROMJ4 = četiri ili više promjena
8. ŠKOLSKA SPREMA DELINKVENTOVA OCA (ILI SUBSTITUTA)	SKSPOC	0 NERSM = nepismen ili samouk 1 = jedan završeni razred . . . 12 = 12 ili više završenih razreda

VARIJABLA	ŠIFRA	KOD	REZULTATA
9. NADZOR RODITELJA	NAROD	1	BEZNAD = pretežno bez nadzora
		2	POVBEZ = povremeno bez nadzora
		3	PODNAD = uglavnom pod nadzorom
10. SOCIJALNO EKONOMSKI STATUS PORODICE	SESTPO	1	LOS = loš
		2	NIZISR = niži srednji
		3	SRED = srednji
		4	VISISR = viši srednji
		5	DOBAR = dobar
11. KULTURNI NIVO MIKROSREDINE	KULNIV	1	VRLNIZ = vrlo nizak
		2	NIZAK = nizak
		3	SRED = srednji
		4	VISOK = visok
12. VELIČINA PORODICE U KOJOJ JE DELINKVENT ODRASTAO	VELIPO	1	DOM = odrastao u domu
		2	VELKPO = u velikoj porodici
		3	SREDPO = u srednjoj porodici
		4	MALAPO = u maloj porodici
13. ODNOSI U PORODICI	ODNSPO	1	NEMOG = nemoguće, vrlo loše
		2	LOSI = loši
		3	OSRED = osrednji
		4	DOBRI = dobri
		5	IZVANR = izvanredni
14. PORODIČNA KOHEZIJA	KOHEPO	1	NEINPO = neintegrirana porodica
		2	ELKOHE = neki elementi kohezije
		3	KOHEPO = kohezivna porodica
15. SOCIOPATOLOŠKE POJAVE U PORODICI	SOPAPJ	1	VISIL2 = dvije ili više devijacija
		2	DEVIJ1 = jedna devijacija
		3	DEVINE = nema devijacija
16. TERITORIJALNA MOBILNOST PORODICE	TEMOPO	0	NEMPRO = bez promjene boravka
		1	PROMJ1 = jedna promjena
		2	PROMJ2 = dvije promjene
		3	PROMJ3 = tri promjene
		4	PROMJ4 = četiri promjene
		5	PROMJ5 = pet ili više promjena boravka
17. TERITORIJALNA MOBILNOST DELINKVENTA	TEMOIS	0	NEMPRO = bez promjena boravišta
		1	PROMJ1 = jedna promjena
		2	PROMJ2 = dvije promjene
		3	PROMJ3 = tri promjene
		4	PROMJ4 = četiri promjene
		5	PROMJ5 = pet ili više promjena boravišta
18. SUDJELOVANJE PORODICE U DELIKTIMA ISPITANIKA	SUPODE	1	DA = porodiča sudjeluje
		2	NE = porodica ne sudjeluje
19. DA LI PORODICA OPRAVDAVA DEVIJANTNO PONAŠANJE ISPITANIKA	POOPDE	1	JEDIOP = jednako u cjelini opravdava
		2	DJELOP = djelomično opravdava
		3	NEOP = neopravdava

VARIJABLA	ŠIFRA	KOD ODGOVORA	
20. PORODICA FIZIČKI KAŽNJAVA ISPITANIKA	TUKUIS	1 NE 2 DA	= ne kažnjava = kažnjava
21. PORODICA GRDI ISPITANIK	GRDEIS	1 NE 2 DA	= ne grdi = grdi
22. PORODICA UBJEĐUJE I SAVJETUJE ISPITANIK	UBSAIS	1 NE 2 DA	= ne = da
23. PORODICA KAŽNJAVA ISPITANIK FRUSTRACIJOM NJEGOVIH BIOTIČKIH POTREBA	LISVBI	1 NE 2 DA	= ne = da
24. PORODICA KAŽNJAVA ISPITANIK FRUSTRACIJOM NJEGOVIH SOCIJALNIH POTREBA	LISVDR	1 NE 2 DA	= ne = da
25. UKLJUČIVANJE ISPITANIK U DRUGE AKTIVNOSTI	UKISAK	1 NE 2 DA	= ne = da
26. INTERVENCIJA CENTRA ZA SOCIJALNI RAD	INTCEN	0 NIBICO 1 JEDNA 2 DVIJE 3 TRI 4 ČETIRI 5 PET	= nije bilo intervencije = jedna intervencija = dvije intervencije = tri intervencije = četiri intervencije = pet ili više intervencija
27. POMOĆ PRUŽENA DELINKVENTU U NALAZENJU ZAPOSLENJA ILI PRODUŽENJU SKOLOVANJA	ZAPSKP	1 NIPRUP 2 BEZUSP 3 USPRUP 4 NIPOTP	= nije bila pružena = pružena, ali bez uspjeha = uspješno pružena pomoć = pomoć nije bila potrebna
28. MATERIJALNA POMOĆ ISPITANIKU U POSTPELJALNOM PERIODU	MATERP	1 NE 2 DA 3 NITREB	= nije pružena = pružena materijalna pomoć = materijalna pomoć nije bila potrebna
29. POMOĆ U PROCESU MIKROSOCIJALNE INTEGRACIJE	MIKINP	1 NIPTUP 2 POKUSP 3 USPRUP 4 NIPOTP	= nije pružena = pomoć pokušana = uspješno pružena pomoć = pomoć nije bila potrebna
30. STOPA KRIMINALITETA U KRAJU GDJE ISPITANIK ŽIVI	STKRIM	1 VISOKA 2 SREDNA 3 NISKA	= visoka = osrednja = niska

VARIJABLA	SIFRA	KOD ODGOVORA
31. POSTOJANJE DEVIJANTNIH GRUPA U MJESTU U KOME ISPITANIK ŽIVI	DEVIGR	1 POJAV2 = postoje dvije ili više grupa 2 POJAV1 = postoji jedna grupa, 3 POJAV0 = ne postoje devijantne grupe
32. POSTOJANJE MJESTA ZA ORGANIZIRANI ŽIVOT I OKUPLJANJE OMLADINE U KRAJU GDJE ISPITANIK ŽIVI	MJOKOM	1 NE = nema 2 DA = ima
33. POSTOJANJE RELIGIOZNIH ORGANIZACIJA U MJESTU GDJE ISPITANIK ŽIVI	RELIOR	1 NE = ne postoje 2 DA = postoje

Kako se vidi, sve su varijable pripadale klasi uređenih varijabli, tj. bile su najmanje na ordinalnoj ljestvici. Nije međutim bilo pouzdano, jesu li sve skale bile uistinu jednodimenzionalne, ili su zbog djelovanja više latentnih ili taksonomskih dimenzija, pripadale semiordinalnim ili čak nominalnim skalama. Zbog toga su u ovom istraživanju sve varijable tretirane kao nominalne. Struktura ovih dimenzija analizirana je u okviru jednog paralelnog istraživanja (Momirović, Petrović, Hošek, Zlobec i Špadijer, 1973.). Može se smatrati izvjesnim postojanje slijedećih latentnih dimenzija:

- F1 Socijalna integriranost porodice
- F2 Socijalno-ekonomski status porodice
- F3 Represivne mjere resocijalizacije
- F4 Teritorijalna mobilnost porodice
- F5 Način zadovoljenja potrebe za životom u grupi
- F6 Društvena pomoć u procesu resocijalizacije

VARIJABLA	SIFRA	KOD ODGOVORA
PRIPADNOST ISPITANIKA SPORTSKIM ORGANIZACIJAMA	SPORT	1 NEDA = prije je bio član, sada nije 2 DADA = nije bio član sportskih organizacija ni prije ni poslije sankcije 3 NENE = bio član sportskih organizacija i prije i poslije sankcije 4 DANE = prije nije bio član, sada jeste

Prema tome, čini se da ove varijable omeđuju znatan dio sociološkog prostora koji je od važnosti za proces resocijalizacije maloljetnih delinkvenata.

3.3. Određivanje kineziološke aktivnosti delinkvenata

Kineziološka aktivnost delinkvenata procijenjena je u okviru varijabli namijenjenih utvrđivanju efikasnosti krivičnih sankcija. Sistem tih varijabli sadržan u upitniku VE* konstruiran je tako, da pruži informaciju o recidivizmu i indikatorima socijalne adaptacije pod vidom promjena ponašanja ispitanika prije i poslije izvršene sankcije.

Varijabla SPORT, tretirana u ovom istraživanju kao zavisna u odnosu na sociološke i demografske karakteristike delinkventa u postpenalnom periodu, definirana je kao kineziološka aktivnost ispitanika prije i poslije izrečene sankcije.

* Upitnik VE konstruirali su J. Špadijer, M. Mejovšek, K. Momirović, D. Radovanović, D. Davidović, I. Ignjatović, S. Horga, N. Viskić i V. Kovačević. Njegova latentna struktura određena je u

istraživanjima T. Dobrenić, V. Kovačevića, M. Singera i K. Momirovića (1971.) i J. Špadijer, D. Davidovića, I. Ignjatovića, V. Kovačevića, D. Radovanovića, N. Viskić, M. Singera i J. Staleca (1973.).

Kod toga je činjenica da je maloljetnik bio aktivni, registrirani član sportskih organizacija smatrana dovoljnim indikatorom njegove kineziološke aktivnosti. Stupanj njegove stvarne angažiranosti kineziološkim aktivnostima nije registriran* u ovom istraživanju, niti je analizirana veza između socioloških varijabli i njegovih sportskih uspjeha. Smatrano je, naime da je samo uključivanje u organiziranu sportsku aktivnost dovoljan indikator resocijalizacije.

3.4. Način provođenja ispitivanja socioloških i demografskih karakteristika i kineziološke aktivnosti maloljetnih delinkvenata

Upitnici SV i VE bili su primijenjeni**, u pravilu, nakon isteka 12 mjeseci od dana kada je sankcija završena. Općenito se naime smatra, da su prvih 12 mjeseci nakon isteka sankcije kritični period za resocijalizaciju maloljetnih delinkvenata. Podatke su prikupljali posebno instruirani socijalni radnici, zaposleni u Centrima za socijalni rad i okružnim sudovima, pod kontrolom rukovodilaca ovog dijela projekta. Logička kontrola rezultata provedena je u Institutu za kriminološka i sociološka istraživanja u Beogradu i Institutu za kineziologiju u Zagrebu. Numerička kontrola izvršena je u Računskom centru Instituta za kineziologiju. Socijalni radnici ispunjavali su anketne listove na temelju informacija sadržanih u evidenciji organa starateljstva, SUP-a, na temelju informacija koje su prikupili intervjuom maloljetnika i njegovih roditelja.

3.5. Metode obrade rezultata

Varijabla SPORT ukrštena je*** sa svim sociološkim i demografskim varijablama. Za svaku tako dobijenu kontingencijsku tabelu izračunata je:

- SUMA(I) = frekvencije marginalnih kategorija u varijabli SPORT;
- FI (I) = vjerojatnost da neki ispitanik padne u neku od marginalnih kategorija u varijabli SPORT;
- SUMA (J) = frekvencije marginalnih kategorija u sociološkim i demografskim varijablama;
- FI (J) = vjerojatnost da neki ispitanik padne u neku od marginalnih kategorija u sociološkim ili demografskim varijablama;

* Stupanj stvarne angažiranosti u kineziološkim aktivnostima, stavovi prema sportu i sportski uspjesi analizirani su u jednom manjem subuzorku delinkvenata, posebno pod vidom njihovih psihičkih karakteristika (Hošek, 1972., 1973., Mraković i Hošek, 1973.).

** Provođenje ispitivanja organizirali su i kontrolirali, za delinkvente sa teritorije SR Srbije, SR Makedonije i SP Vojvodine J. Spadijer, I. Ignjatović i D. Radovanović, a za delinkvente iz SR Hrvatske, SR Slovenije i SR Bosne i Hercegovine M. Singer, V. Kovačević, M. Mejovšek i S. Horga. Ovim dijelom istraživanja rukovodila je J. Spadijer.

*** Primijenjen je program CONTAB iz programskog sistema ANTHROPOS koji je namijenjen analizi nenumeričkih podataka. Autori programa, koji je razvijen na Računskom centru Instituta za kineziologiju i Računskom centru Sveučilišta u Zagrebu, su L. Zlobec, K. Momirović i M. Varga. Analiza je provedena na Sveučilišnom računskom centru u Zagrebu.

- B (I,J) = frekvencija u ćelijama dobijenim ukrštanjem varijable SPORT i socioloških ili demografskih varijabli;
- P (I,J) = vjerojatnoća da neki ispitanik padne u intersekciju kategorija varijable SPORT i socioloških ili demografskih varijabli;
- P (I/J) = uslovna vjerojatnoća da neki ispitanik padne u intersekciju kategorija varijable SPORT i socioloških ili demografskih varijabli u odnosu na vjerojatnoću da padne u neku od kategorija socioloških ili demografskih varijabli;
- P (J/I) = uslovna vjerojatnoća da neki ispitanik padne u intersekciju kategorija varijable SPORT i socioloških ili demografskih varijabli u odnosu na vjerojatnoću da padne u neku od kategorija varijable SPORT;
- T (I,J) = teorijske frekvencije u intersekcijama kategorija varijable SPORT i socioloških ili demografskih varijabli pod hipotezom da između njih nema nikakove asocijacije.

Na temelju tih veličina izračunati su i slijedeći parametri:

- H (I) = entropija varijable SPORT
- H (J) = entropija socioloških ili demografskih varijabli
- H (I,J) = entropija kontingencijske tabele dobijene ukrštanjem varijable SPORT i socioloških ili demografskih varijabli
- H (I/J) = uvjetne entropije varijable SPORT u odnosu na sociološke ili demografske varijable
- H (J/I) = uvjetne entropije socioloških ili demografskih varijabli u odnosu na varijablu SPORT.

Izračunane su zatim slijedeće mjere asocijacije, osnovane na informatičkim karakteristikama varijabli:

- R (I/J) = relativni jednosmjerni protok informacija sa socioloških ili demografskih varijabli na varijablu SPORT;
- R (J/I) = relativni jednosmjerni protok informacija sa varijable SPORT na sociološke ili demografske varijable;
- R (I,J) = dvosmjerni relativni protok informacija između varijable SPORT i socioloških ili demografskih varijabli;

Sva tri R koeficijenta izračunata su Garnerovim postupkom.

- Q (I/J) = procjena asimetričnog koeficijenta korelacije između socioloških ili demografskih varijabli i varijable SPORT kao zavisne varijable;
- Q (J/I) = procjena asimetričnog koeficijenta korelacije između varijable SPORT kao nezavisne i socioloških ili demografskih varijabli;
- Q (I,J) = procjena korelacije između socioloških ili demografskih varijabli i varijable SPORT.

Svi Q koeficijenti izračunani su metodom koju su predložili Hamdan i Pearson. Asimetrični i simetrični koeficijenti prognoze izračunati su prema postupku koga su predložili Goodman i Kruskal.

- LAMBDA (I/J) = relativno poboljšanje prognoze u varijabli SPORT na temelju socioloških ili demografskih varijabli;
- LAMBDA (J/I) = relativno poboljšanje prognoze socioloških ili demografskih varijabli na temelju varijable SPORT;
- LAMBDA = relativno poboljšanje prognoze pripadanja marginalnim kategorijama varijable SPORT i socioloških ili demografskih varijabli na temelju vjerojatnoća u inersekcijama njihovih kategorija.

Hipoteza $P(I,J) = P(I)P(J)$ testirana je χ^2 testom. Isključene su ćelije gdje je $T(I,J)$ bio manji od 1., i za toliki je broj ćelija smanjen broj stupnjeva slobode (DF). Probabilitet $PR (\chi^2 /DF)$ izračunan je na temelju integrala χ^2 raspodjele sa DF stupnjeva slobode. Izračunana su još dva koeficijenta asocijacije, osnovana na χ^2 veličini kontingencijskih tabela:

- C = Pearsonov koeficijent kontingencije
R = Crámerov koeficijent asocijacije

Kompletne tabele navedene su samo ako je $P (\chi^2/DF)$ bio manji od 0.05, tj. ako su koeficijenti asocijacije varijable SPORT i socioloških ili demografskih varijabli bili značajni sa pogreškom tipa I kod odbacivanja nulte hipoteze od 0.05.

4. REZULTATI I DISKUSIJA

U pravilu su ekstenzivno analizirane samo one relacije, kod kojih se H_0 mogla odbaciti sa pogreškom tipa I od najmanje 0.05. Za varijable koje su bile značajno povezane priložene su i kontingencijske tabele, entropije i koeficijenti asocijacije. Međutim, analizirane su i one relacije, gdje se H_0 nije mogla odbaciti, ali se, logički, očekivala značajna povezanost. U ovim slučajevima

međutim, kontingencijske tabele nisu u pravilu navedene, već su najvažniji parametri navedeni u tekstu.

Interpretacija dobivenih rezultata pokušana je u onoj mjeri, u kojoj je bila moguća na temelju realno dobivenih postotaka ili pouzdanih empirijskih informacija iz drugih izvora. Šira teorijska uopćavanja u pravilu su izbjegavana, osim u onim slučajevima u kojima su se mogla uklopiti u neki koherentni teorijski sistem.

Tekst i tabele sačinjavaju cjelinu; verbalizacija numeričkih podataka izbjegavana je u najvećoj mogućoj mjeri tako, da se mnoge informacije, koje nisu eksplicitno spomenute u tekstu, mogu dobiti brižljivom inspekcijom tabela.

4.1. Relacije starosti i kineziološke aktivnosti delinkvenata

Raspon dobi delinkvenata u ispitanom uzorku iznosio je od 14 — 21 godinu, zbog toga što maloljetnici kojima je izrečena neka sankcija ostaju pod tretmanom sve do navršene 21 godine, tj. sve dok spadaju u grupu mlađih punoljetnih osoba.

Broj delinkvenata u pojedinim godinama naveden je u slijedećoj tabeli:

godine	F	% godine
14	2	0.38
15	8	1.52
16	32	6.07
17	102	19.35
18	124	23.53
19	100	18.98
20	112	21.25
21	47	8.92

Za 25 ispitanika nije bilo podataka o dobi.

Entropija ove varijable iznosila je 2.56. Ta je entropija neznatno reducirana pod djelovanjem varijable SPORT, a i entropija varijable SPORT neznatno je reducirana pod utjecajem varijable STAROST. Međusobna povezanost ovih dviju varijabli nije značajna ($\chi^2 = 15.36$, $P = 0.426$.) Prema tome ne može se odbaciti hipoteza da je bilo koji koeficijent asocijacije između ove dvije varijable ravan 0. Iako to naravno ne dokazuje da između kineziološke aktivnosti i starosti delinkvenata nema nikakve veze, ipak se može smatrati da starost maloljetnika nije od značaja za njegovu kineziološku aktivnost.

4.2. Relacije zanimanja i kineziološke aktivnosti delinkvenata

Povezanost između zanimanja maloljetnih delinkvenata i njihove kineziološke aktivnosti prikazana je u tabeli 3.

Povezanost između ove dvije varijable, kao što se vidi je značajna, ali relacije nisu simetrične. Relacije između varijable SPORT i varijable

TABELA 3

SPORT BY ZANIMA

	0 BEZZAN	1 SELJAK	2 RADNIK	3 OSNSKO	4 PRIVRE	5 SREDSK	6 SLUZBA	
1 NE DA	10 .02 .11 .23 7.41	1 .00 .05 .03 1.67	23 .04 .07 .52 24.71	0 .00 .00 .00 .80	7 .01 .07 .16 7.65	2 .00 .11 .05 1.51	1 .00 .33 .03 .24	44 .08
2 DA DA	78 .14 .84 .18 72.28	18 .03 .86 .04 16.32	242 .44 .78 .56 240.92	8 .01 .80 .02 7.77	70 .13 .73 .16 74.61	11 .02 .58 .03 14.77	2 .00 .67 .00 2.33	429 .78
3 NE NE	4 .01 .04 .09 7.24	0 .00 .00 .00 1.64	21 .04 .07 .49 24.15	1 .00 .10 .02 .78	12 .02 .13 .28 7.48	5 .01 .26 .12 1.48	0 .00 .00 .00 .23	43 .08
4 DA NE	1 .00 .01 .03 6.07	2 .00 .10 .06 1.37	24 .04 .08 .06 20.22	1 .00 .10 .03 .65	7 .01 .07 .19 6.26	1 .00 .05 .03 1.24	0 .00 .00 .00 .20	36 .07
SUMA (J) FI (J)	93 .17	21 .04	310 .56	10 .02	96 .17	19 .03	3 .01	552
H (I) H (J) H (I,J) H (I/J) H (J/I)	1.12 1.83 2.91 1.08 1.80	GARNER R (I/J) .18 R (J/I) .14 R (I,J) .18	HAMDAN — PEARSON Q (I/J) .25 Q (J/I) .20 Q (I,J) .23			GOODMAN — KRUSKAL LAMBDA (I/J) .00 LAMBDA (J/I) .00 LAMBDA .00		
HI — KVADRAT STUPANJ SLOBODE PR HI—KVADRAT/DF PEARSON'S CRAMER'S	23.40 12 .03 .20 .12							

ZANIMANJE kao zavisne varijable veće su od relacija u inverznom smjeru. Iako značajna, povezanost između ove dvije varijable je vrlo niska, pa je mogućnost predikcije bilo kojih marginalnih frekvencija isključiva funkcija njihovog vlastitog raspona. I redukcija entropije marginalnih varijabli na osnovu informacija dobivenih povezivanjem ove dvije varijable vrlo je slaba.

Kod srednjoškolaca mnogo se veći broj delinkvenata bavi kontinuirano sportom, nego li se to može očekivati po zakonima slučaja, a slično je i sa polaznicima škola učenika u privredi. Naprotiv, radnici, seljaci i delinkventi bez zanimanja manje se kontinuirano bave sportom nego što bi se to moglo očekivati po zakonima slučaja.

Među delinkventima koji su se počeli baviti sportom nakon penalnog tretmana ili nakon izrečene sankcije nešto je više radnika nego ostalih, čak i kad se uzme u obzir da je radnika najviše u ovom uzorku. Naprotiv, osobe bez zanimanja su se počele baviti sportom nakon provedenog tretmana u mnogo manjoj mjeri od delinkvenata koji su imali bilo koje zanimanje. Među delinkventima koji se nisu nikada bavili sportom relativno

nešto manje je učenika škola u privredi i drugih srednjih škola, a relativno više delinkvenata bez zanimanja. Među onima koji su se nakon penalnog tretmana prestali baviti sportom relativno je najviše delinkvenata bez zanimanja. Općenito je više onih koji se sportom bave ili su se nakon penalnog tretmana počeli baviti među delinkventima koji su obuhvaćeni školovanjem, manje među onima koji su uključeni u radnička ili seljačka zanimanja, a najmanje onih koji su bez ikakvog zanimanja. Činjenica da se relativno manje radnika i seljaka bavi sportom potvrđuje rezultate istraživanja socijalne stratifikacije u različitim zemljama, pa i u našoj, koja pokazuje da sport nije jednako distribuiran po svim slojevima i da je dapače jedna od značajnih stratifikacijskih dimenzija.

4.3. Relacije između mogućnosti školovanja ili zaposlenja u postpenalnom periodu i kineziološke aktivnosti maloljetnih delinkvenata

Veza između ove dvije varijable, kao što je prikazano u tabeli 4. je značajna, iako numerički

vrlo niska. I redukcija entropije marginalnih varijabli vrlo je niska.

TABELA 4
SPORT BY MOGSKZ

	1 LOSE	2 SREDNE	3 DOBRE	
1 NE DA	7 .01 .05 .14 11.00	20 .04 .09 .45 18.25	17 .03 .09 .39 14.75	44 .08
2 DA DA	123 .22 .89 .29 107.25	173 .31 .76 .40 177.97	133 .24 .72 .31 143.78	429 .78
3 NE NE	3 .01 .02 .07 10.75	18 .03 .08 .42 17.84	22 .04 .12 .51 14.41	43 .08
4 DA NE	5 .01 .04 .14 9.00	18 .03 .08 .50 14.93	13 .02 .07 .36 12.07	36 .07
SUMA (J)	138	229	185	552
FI (J)	.25	.41	.34	
H (I)	1.12	GARNER	HAMDAN — PEARSON	
H (J)	1.56			
H (I, J)	2.65	R (I/J) .15	Q (I/J) .21	
H (I/J)	1.09	R (J/I) .13	Q (J/I) .18	
H (J/I)	1.53	R (I, J) .15	Q (I, J) .20	
GOODMAN		HI — KVADRAT	17.29	
— KRUSKAL		STUPANJA SLOBODE	6	
LAMBDA (I/J)	.00	PR HI-KVADRAT/DF	.01	
LAMBDA (J/I)	.01	PEARSON'S C	.17	
LAMBDA	.01	CRAMER'S R	.13	

Među delinkventima koji se kontinuirano bave sportom relativno je najviše onih koji su imali dobre mogućnosti školovanja i zaposlenja, a relativno najmanje onih kod kojih su takove mogućnosti bile loše, dok je broj onih delinkvenata koji se kontinuirano bave sportom, a imali su osrednje mogućnosti školovanja i zaposlenja praktički jednak broju koji se može očekivati na osnovu zakona slučaja. Nešto drugačija situacija je kod delinkvenata koji su se počeli baviti sportom u postpenalnom periodu. I ovdje je relativno najmanje onih koji su imali loše uvjete školovanja ili zaposlenja, ali broj delinkvenata koji se sportom počeo baviti u postpenalnom periodu, a imao je osrednje mogućnosti školovanja i zaposlenja je znatno veći od broja koji bi spadao u ovaj intersekcijski skup, kada između mogućnosti

školovanja i zaposlenja i kineziološke aktivnosti ne bi bilo nikakve povezanosti, što pokazuje da je ovaj odnos postpenalnog staranja povoljno djelovao na usmjeravanje jednog dijela maloljetnika prema kineziološkoj aktivnosti. Nažalost osrednje, a osobito dobre mogućnosti školovanja i zaposlenja su kod određenog broja maloljetnih delinkvenata dovela do neočekivanog porasta onih koji su u postpenalnom periodu napustili kineziološku aktivnost, kojom su se bavili prije penalnog tretmana.

Takav efekat nisu imale loše mogućnosti školovanja i zaposlenja; naprotiv iz ove se grupe relativno manji broj delinkvenata prestao baviti kineziološkom aktivnošću u postpenalnom periodu. Među onima koji se sportom nisu nikada bavili relativno je vrlo mnogo onih koji imaju loše mogućnosti školovanja i zaposlenja, a relativno manje onih kod kojih su te mogućnosti bile osrednje, a pogotovo dobre. Na osnovu inspekcije ove matrice vidi se da sa povećanjem mogućnosti školovanja i zaposlenja raste broj onih koji se kontinuirano bave sportom ili su se sportom počeli baviti u postpenalnom periodu, ali da na određeni broj delinkvenata povećanje mogućnosti zaposlenja ili školovanja djeluje tako da napuste kineziološku aktivnost, kojom su se prethodno bavili. Ovo se vjerojatno može objasniti postojanjem subuzorka onih delinkvenata koji su se zaposlili u postpenalnom periodu uključivši se u neko radničko ili seljačko zanimanje, jer je iz prethodne analize vidljivo da uključivanje u neku profesionalnu aktivnost povlači za sobom napuštanje kineziološke aktivnosti, a što istovremeno implicira mogućnost da se radi o dolasku u takovu socijalnu sredinu gdje sport nije sastavni dio uzorka ponašanja te grupe.

4.4. Relacije između kineziološke aktivnosti i broja razreda u redovnom školovanju

Veza između ovih varijabli je značajna, ali totalno asimetrična. Korelacija između kineziološke aktivnosti i broja završenih razreda znatno je veća, nego obrazovnog nivoa i kineziološke aktivnosti kao nezavisne varijable, pa je predikcija marginalnih frekvencija u varijabli BROJ ZAVRŠENIH RAZREDA nepromijenjen pod utjecajem varijable SPORT, a nešto bolja u varijabli SPORT pod utjecajem obrazovnog nivoa. To je vidljivo iz tabele 5.

Prema tome, obrazovni nivo maloljetnih delinkvenata u većoj mjeri determinira njihovu kineziološku aktivnost, dok je modalitet kineziološke aktivnosti delinkvenata relativno loš prediktor njihovog obrazovnog nivoa. Među onima koji se sportom uopće ne bave relativno je više delinkvenata sa nižim, nego sa višim stupnjem obrazbe. Kao što se i moglo očekivati delinkventi koji imaju viši obrazovni nivo se relativno više kontinuirano bave sportom. Na prelazu između osmogodišnje škole i neke druge škole drugog

TABELA 5

SPORT BY BROJZR

	1 JEDAN	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	
1 NE DA	1 .00 .33 .02 .24	0 .00 .00 .08	0 .00 .00 1.68	1 .00 .03 .02 2.56	0 .00 .00 3.28	0 .00 .00 1.52	13 .02 .08 12.56	7 .01 .15 3.76	5 .01 .08 5.28	14 .03 .10 11.28	3 .01 .14 1.76	44 .08
2 DA DA	2 .00 .67 .00 2.33	1 .00 1.00 .78	20 .04 .95 16.30	29 .05 .91 24.84	38 .07 .93 31.83	16 .03 .84 14.75	124 .23 .79 121.89	36 .07 .77 36.49	45 .08 .68 51.24	103 .19 .73 109.47	13 .02 .59 17.08	427 .78
3 NE NE	0 .00 .00 .23	0 .00 .00 .08	1 .00 .05 1.64	0 .00 .00 2.50	1 .00 .02 3.21	1 .00 .05 1.49	7 .01 .04 12.27	1 .00 .02 3.67	11 .02 .17 5.16	16 .03 .11 1.02	5 .01 .23 1.72	43 .08
4 DA NE	0 .00 .00 .20	0 .00 .00 .07	0 .00 .00 1.37	2 .00 .06 2.09	2 .00 .05 2.68	2 .00 .11 1.24	13 .02 .08 10.28	3 .01 .06 3.08	5 .01 .08 4.32	8 .01 .06 9.23	1 .00 .04 1.44	36 .07
SUMA (J) FI (J)	3 .01	1 .00	21 .04	32 .06	41 .07	19 .03	157 .29	47 .09	66 .12	141 .26	22 .04	550
H (I)	1.12		GARNER				HAMDAN — PEARSON		GOODMAN — KRUSKAL			
H (J)	2.80						Q (I/J)	.35	LAMBDA (I/J)	.00		
H (I, J)	3.85		R (I/J)	.25			Q (J/I)	.22	LAMBDA (J/I)	.03		
H (I/J)	1.05		R (J/I)	.16			Q (I, J)	.29	LAMBDA	.02		
H (J/I)	2.73		R (I, J)	.25								
HI-KVADRAT		43.72										
STUPANJ SLOBODE		23										
PR HI-KVADRAT/DF		.01										
PEARSON'S C		.27										
CRAMER'S R		.16										

stupnja javljaju se izvjesne anomalije, koje mogu poticati iz više razloga. Bilo da delinkventi pohađaju srednju školu u arealu u kome se u prvoj godini školovanja nisu mogli uključiti u postojeće kineziološke institucije, bilo uslijed toga što početak srednjoškolskog obrazovanja predstavlja veće adaptativne poteškoće. Čini se da obrazovni nivo nema utjecaja na uključivanje delinkvenata u kineziološke aktivnosti u postpenalnom periodu, ali da se sa povećanjem obrazovnog nivoa povećava broj onih koji napuštaju kineziološku aktivnost kojom su se ranije bavili. To je vjerovatno posljedica poznate činjenice da škole učenika u privredi imaju u sistemu školovanja najslabije mogućnosti za provođenje redovnog fizičkog odgoja i da ne stimuliraju učenike za kineziološku aktivnost. Ovo ima dalekosežne posljedice jer se radi o budućim mladim radnicima koji su ionako često lišeni tjelesnog vježbanja iako bi im, kako zbog savremenog procesa proizvodnje, tako i zbog općenito lošijih fizičkih sposobnosti, to još posebno bilo potrebno.

Povezanost između kinezioloških aktivnosti i podataka o tome da li je delinkvent mijenjao školu ili radnu organizaciju statistički je ravna nuli. Čini se prema tome da je oblik socijalne deadaptacije, koji se manifestira u profesionalnoj fluktuaciji, bez značaja za kineziološku aktivnost maloljetnih delinkvenata.

4.5. Relacije između strukture porodice i kineziološke aktivnosti maloljetnih delinkvenata

Cjelovitost porodice općenito se smatra jednim od dominantnih faktora koji određuju stupanj socijalno patološkog ponašanja maloljetnika. I u ovom uzorku blizu 43% ispitanika poticalo je iz porodica sa različitim stupnjem razorenosti. Međutim, povezanost između kineziološke aktivnosti i cjelovitosti porodice nije značajna ni na jednom od uobičajenih nivoa za odbacivanje nulte hipoteze ($X^2 = 18.81$, $P = 0.093$), unatoč relativno visokim koeficijentima asocijacije (npr. procjena povezanosti sporta i cjelovitosti porodice kao nezavisne varijable je 0.30). Ovo može biti posljedica toga, što formalna cjelovitost porodice ne mora znatno utjecati na kineziološku aktivnost djece, iako može utjecati na druge oblike njihovog socijalnog ponašanja.

Broj promjena porodice i kineziološka aktivnost nisu u značajnim međusobnim vezama, a i izračunani koeficijenti asocijacije su vrlo niski, pa se opravdano može pretpostaviti da translacija delinkvenata kroz različite porodice, uostalom relativno rijetka u ovom uzorku, nema znatnije veze sa njihovom kineziološkom aktivnošću.

4.6. Relacije između obrazovanog nivoa oca i kineziološke aktivnosti maloljetnika

Školska sprema oca je jedna od najznačajnijih determinanata socijalnog statusa djece i jedan od bitnih prediktora njihovog budućeg socijalnog statusa (Saksida i Petrovič, 1972.). U ovom i drugim istraživanjima u našoj zemlji i inostranstvu pokazano je, da je kineziološka aktivnost u znatnoj mjeri određena socijalnim statusom. Zbog toga se opravdano očekivala relativno visoka korelacija između obrazovanja oca i kineziološke aktivnosti delinkvenata. U istraživanjima Petroviča, Saksida, Momirovića, kineziološka aktivnost je u znatnoj mjeri bila determinirana stratifikacijskim varijablama, a među njima u znatnoj mjeri i onima koje su određivale obrazovni i profesionalni status roditelja.

Međutim, na ovom uzorku nije utvrđena značajna povezanost između obrazovanja oca i kineziološke aktivnosti delinkvenata. Ovo može biti posljedica većeg broja različitih činilaca. Jedan od razloga je taj da je vjerojatno vrsta sporta u mnogo većoj vezi sa zanimanjem i kvalifikacijom oca, nego samo bavljenje sportom. Drugi razlog može biti u tome što očevi ovog uzorka maloljetnih delinkvenata pripadaju osobama sa općenito niskim obrazovnim nivoom, pa je zbog redukcije varijabiliteta umjetno smanjena povezanost između ove dvije varijable. Može se s razlogom pretpostaviti da na ovu vezu utječe i specifična karakteristika porodice maloljetnih delinkvenata, koja vjerojatno pripada specifičnoj subkulturi.

4.7. Relacije između kineziološke aktivnosti delinkvenata i nadzora roditelja

Koeficijenti asocijacije između kineziološke aktivnosti delinkvenata i nadzora roditelja nad njima relativno su niski, gotovo simetrični, ali statistički bez sumnje značajni. Redukcija marginalnih entropija praktički je beznačajna, a mogućnost poboljšanja predikcije marginalnih vjerojatnoća nikakova. Ipak, zbog nesumnjive, iako niske, značajnosti veza od izvjesnog je interesa precizniji uvid u strukturu kontingencijske tabele između ove dvije varijable. Broj delinkvenata koji se kontinuirano bave sportom ili koji su se sportom počeli baviti u postpenalnom periodu u pravilu je veći u onim porodicama koje po ocjeni socijalnih radnika nadziru ponašanje svoje djece. U toj je grupi broj onih koji se sportom uopće ne bave manji nego što bi se moglo očekivati

po zakonima slučaja. Međutim, u ovoj je grupi relativno više onih koji su nakon penalnog tretmana prestali sa kineziološkom aktivnošću. Kod maloljetnika bez nadzora broj onih koji se kontinuirano bave sportom ili su se sportom počeli baviti u postpenalnom periodu je relativno nizak, a znatno je veći broj onih koji se sportom nisu nikad bavili. Međutim, u ovoj kategoriji ima relativno malo onih koji su se sportom prestali baviti u postpenalnom periodu. Ovaj fenomen se može objasniti time što neki roditelji vjerojatno interpretiraju pojačani nadzor tako da sprečavaju svaku pa i sportsku aktivnost svoje djece. (Tabela 6).

TABELA 6
SPORT BY NADROD

	1 BEZNAD	2 POVBEZ	3 PODNAD	
1 NE DA	5 .00 .04 .11 9.58	15 .03 .08 .34 15.25	24 .04 .10 .55 19.17	44 .08
2 DA DA	108 .20 .90 .25 93.21	149 .27 .78 .35 148.36	171 .31 .71 .40 186.42	428 .78
3 NE NE	5 .01 .04 .12 9.36	13 .02 .07 .30 14.91	25 .05 .10 .58 18.73	43 .08
4 DA NE	2 .00 .02 .06 7.84	14 .03 .07 .39 12.48	20 .04 .08 .56 15.68	36 .07
SUMA (J) FI (J)	120 .22	191 .35	240 .44	551

H (I)	1.12	GARNER	HAMDAN — PEARSON
H (J)	1.53		
H (I, J)	2.62	R (I/J) .15	Q (I/J) .21
H (I/J)	1.09	R (J/I) .13	Q (J/I) .18
H (J/I)	1.51	R (I, J) .15	Q (I, J) .20

GOODMAN — KRUSKAL

LAMBDA (I/J)	.00	HI — KVADRAT	17.14
LAMBDA (J/I)	.00	STUPANJA SLOBODE	6
LAMBDA	.00	PR HI — KVADRAT/DF	.01
		PEARSON'S C	.17
		CRAMER'S R	.12

4.8. Relacije između socio-ekonomskog statusa delinkvenata i njihove kineziološke aktivnosti

Kao što je već navedeno u nekim prethodnim analizama kontingencijskih tabela, socio-ekonomski status porodice sa smatra (na osnovu nekih

ranih istraživanja) kao vrlo važan prediktor kineziološke aktivnosti. Međutim, u ovom slučaju koeficijenti asocijacije nisu statistički značajni. Izgleda da uzorak maloljetnih delinkvenata, koji vjerojatno potiču iz jedne posebne porodične subkulture, ne dozvoljava generalizaciju rezultata sličnih istraživanja rađenih na uzorcima iz normalne, nedelinkventne populacije. S druge strane ova-ko neočekivani rezultati mogu biti i posljedica:

- (1) izrazitog pomaka maksimalnih frekvencija marginalne distribucije u lijevo, u zonu niskog ili osrednjeg socio-ekonomskog statusa, ako je osnovana pretpostavka da je utjecaj ove sociološke dimenzije na kineziološku aktivnost znatan tek od određenog stupnja socio-ekonomskog statusa na više;
- (2) nešto smanjen varijabilitet varijable SPORT gdje kategorija »ispitanik se nije bavio sportom niti prije sada« obuhvaća 78% delinkvenata;
- (3) socio-ekonomski status može biti bez utjecaja na kineziološku aktivnost i ukoliko njegova objektivna procjena značajno odstupa od realnih subjektivnih obilježja porodičnog statusa delinkventa.

4.9. Relacije između kulturnog nivoa porodice i kineziološke aktivnosti maloljetnika

Povezanost između kulturnog nivoa porodice i kineziološke aktivnosti delinkvenata navedena je u tabeli 7. Kao što se vidi povezanost između ove dvije varijable je značajna, premda nije osobito visoka. I redukcija entropije marginalnih varijabli na osnovu informacija dobivenih povezivanjem ove dvije varijable je vrlo slaba.

Kontinuirano bavljenje kineziološkom aktivnošću znatno je izraženo kod onih maloljetnih delinkvenata koji potiču iz porodica sa srednjim i relativno nižim kulturnim nivoom. Slično je i sa onim delikventima koji se ranije nisu bavili sportskom aktivnošću, ali su se uključili u tu aktivnost u postpenalnom periodu. Međutim, u obe navedene kategorije varijable SPORT, a osobito u ovoj potonjoj, znatno je veći broj delinkvenata koji potiču iz porodica sa osrednjim kulturnim nivoom, nego onih delinkvenata čiji je kulturni nivo porodice nizak. To je vidljivo iz analize teoretskih frekvencija ispitanika, gdje je broj delinkvenata koji potiču iz porodica sa srednjim kulturnim nivoom, a koji se kontinuirano bave sportom, i osobito onih koji su se uključili u sportsku aktivnost nakon isticanja sankcije, znatno veći nego što bi se očekivalo po zakonima slučaja.

Kod delinkvenata koji potiču iz porodica sa niskim kulturnim nivoom teoretska frekvencija je redovito veća od dobivene kod onih ispitanika koji se kontinuirano bave sportom, a osobito kod

onih koji su se u sportsku aktivnost uključili u postpenalnom periodu. Relativno je viši kulturni

TABELA 7
SPORT BY KULNIV

	0 VRLNIZ	2 NIZAK	3 SRED	4 VISOK	
1 NE DA	0 .00 .00 .00 2.63	13 .02 .06 .30 17.38	31 .06 .11 .70 23.04	0 .00 .00 .00 .10	44 .08
2 DA DA	32 .06 .97 .07 25.65	184 .33 .84 .43 169.42	203 .37 .70 .47 224.60	10 .02 .83 .02 9.33	429 .78
3 NE NE	0 .00 .00 .00 2.57	13 .02 .06 .30 16.98	28 .05 .10 .65 22.51	2 .00 .17 .05 .93	43 .08
4 DA NE	1 .00 .03 .03 2.15	8 .01 .04 .22 14.21	27 .05 .09 .75 18.85	0 .00 .00 .00 .78	36 .07
SUMA (J) FI (J)	33 .06	218 .39	289 .52	12 .02	552

H (I)	1.12	GARNER	HAMDAN	PEARSON	
H (J)	1.38				
H (I,J)	2.46	R (I/J)	.20	Q (I/J)	.27
H (I/J)	1.07	R (J/I)	.18	Q (J/I)	.25
H (J/I)	1.34	R (I,J)	.20	Q (I,J)	.26

GOODMAN — KRUSKAL

LAMBDA (I/J)	.00	HI — KVADRAT	23.14
LAMBDA (J/I)	.00	STUPANJ SLOBODE	6
LAMBDA	.00	PR HI — KVADRAT/DF	.00
		PEARSON'S C	.20
		CRAMER'S R	.12

nivo porodice karakterističan i za onaj subuzorak delinkvenata koji su se prije izricanja sankcije bavili nekom kineziološkom aktivnošću, ali koji su se, nakon što je sankcija istekla, prestali baviti tom aktivnošću. Ovaj podatak ukazuje na jedan izolirani takson porodice maloljetnih delinkvenata, koji, izgleda, imaju pogrešnu predodžbu o adekvatnosti pojedinih mjera resocijalizacije, pri čemu kao pogodno sredstvo u tu svrhu upotrebljavaju lišavanje maloljetnika i onih aktivnosti za koje postoji opravdana pretpostavka da pozitivno utječu na redukciju maloljetničke delinkvencije.

Povezanost veličine porodice i kineziološke aktivnosti delinkvenata nije statistički značajna ($X^2 = 10.14$, $P = 0.119$), pa se ne može odbaciti hipoteza da je bilo koji koeficijent asocijacije između ove dvije varijable ravan nuli.

4.10. Relacije između odnosa u porodici maloljetnih delinkvenata i njihove kineziološke aktivnosti

Povezanost ovih varijabli je navedena u tabeli 8. Kao što je vidljivo, morala se odbaciti hipoteza da su koeficijenti asocijacije između ove dvije varijable ravni nuli.

TABELA 8
SPORT BY ODNOSPO

	1	2	3	4	5	
	NEMOG LOSI OSRED DOBRI IZVANR					
1	1	1	9	32	1	44
NE DA	.00	.00	.02	.06	.00	.08
	.11	.01	.04	.04	.06	
	.02	.02	.20	.73	.02	
	.72	7.49	16.26	18.25	1.28	
2	8	84	174	157	6	429
DA DA	.01	.15	.32	.28	.01	.78
	.89	.89	.85	.69	.38	
	.02	.20	.41	.37	.01	
	6.99	73.05	158.54	177.97	12.43	
3	0	5	10	20	8	43
NE NE	.00	.01	.02	.04	.01	.08
	.00	.05	.05	.09	.50	
	.00	.12	.23	.47	.19	
	.70	7.32	15.89	17.84	1.25	
4	0	4	11	20	1	36
DA NE	.00	.01	.02	.04	.00	.07
	.00	.04	.05	.09	.06	
	.00	.11	.31	.56	.03	
	.59	6.13	13.30	14.93	1.04	
SUMA (J)	9	94	204	229	16	552
FI (J)	.02	.17	.37	.41	.03	
H (I)	1.12	GARNER			HAMDAN— PEARSON	
H (J)	1.74					
H (I,J)	2.78	R (I/J)	.26	Q (I/J)	.36	
H (I/J)	1.04	R (J/I)	.21	Q (J/I)	.29	
H (J/I)	1.66	R (I,J)	.26	Q (I,J)	.32	
GOODMAN		HI — KVADRAT			71.01	
—KRUSKAL		STUPANJ SLOBODE			9	
LAMBDA (I/J)	.02	PR HI — KVADRAT/DF			.00	
LAMBDA (J/I)	.05	PEARSON'S		C	.34	
LAMBDA	.04	CRAMER'S		R	.21	

Mogućnost predikcije bilo koje varijable na osnovu informacija o drugoj varijabli je niska, premda je doprinos predikciji porodičnih odnosa na osnovu informacija o kineziološkim aktivnostima nešto veći. I ovdje je taj fenomen posljedica izvanredno velike učestalosti u varijabli SPORT. Povezanost između ove dvije varijable je očito asimetrična. Sport kao zavisna varijabla u većoj je korelaciji sa odnosima u porodici, nego što je korelacija odnosa u porodici sa sportom, kao nezavisnom varijablom.

Dobri i izvanredni odnosi u porodici smanjuju vjerojatnoću kontinuiranog nebavljenja sportom, a povećavaju vjerojatnoću kontinuiranog bavljenja i uključivanja u sportske organizacije

nakon penalnog tretmana. Naprotiv, već osrednji odnosi u porodici, a pogotovo loši i vrlo loši povećavaju relativni broj onih koji se sportom uopće ne bave, a smanjuju broj onih koji se sportom kontinuirano bave, ili se počinju baviti u postpenalnom periodu. Da skupina onih koji se u postpenalnom periodu počinju baviti sportom sačinjava poseban takson potvrđuju i ovi rezultati. Naime, broj onih koji žive u lošim i osrednjim porodičnim odnosima, a prestali su se baviti sportom u postpenalnom periodu, relativno je manji od skupine onih koji su se prestali baviti sportom u postpenalnom periodu, a žive u porodicama sa dobrim odnosima njihovih članova. Kod dijela ovih ispitanika radi se o eskapizmu iz porodica u kojima vladaju loši odnosi, jer sport i inače može biti sredstvo eskapizma. Naprotiv, kod nekih delinkvenata, koji potiču iz porodica sa dobrim odnosima, radi se vjerojatno o usmjerenju na profesionalne aktivnosti ili aktivnosti kod kojih porodica nastoji da zadrži maksimalnu kontrolu, pa zato aktivno sprečava nastavak bavljenja sportom, jer vjerojatno smatra da je uzrok delinkventnog ponašanja van porodice i da treba delinkventa što više zadržati u okviru aktivnosti koje porodica može kontrolirati. Isto tako može se raditi o porodicama koje gaje poznatu predrasudu da bavljenje sportom štetno utječe na uspjehe u školovanju i omogućava kontakt sa grupama koje imaju negativni utjecaj na ponašanje djeteta.

4.11. Relacije između porodične kohezije i kineziološke aktivnosti maloljetnika

Sličan efekt na kineziološku aktivnost maloljetnih delinkvenata u postpenalnom periodu, koji ima varijabla ODNOSI U PORODICI, ima i varijabla KOHEZIJA PORODICE. Povezanost ove varijable sa varijablom SPORT nešto je niža nego varijable ODNOSI U PORODICI, ali je statistički nesumnjivo značajna. Asimetričnost relacija nije izrazita. Mogućnost predikcije varijable SPORT na osnovu varijable KOHEZIJA PORODICE nije nikakova, dok predikcija u obrnutom smjeru postoji, ali je vrlo slaba. (Tabela 9.).

I ovdje delinkventi koji se prestaju baviti sportom u većoj mjeri pripadaju kohezivnim porodicama, dok nekohezivne porodice i porodice sa niskom kohezijom ne proizvode taj efekt.

Delinkvenata koji se uopće ne bave sportom ima najviše u porodicama sa niskom ili osrednjom kohezijom, a relativno malo u porodicama sa visokom kohezijom. Naprotiv, relativni broj onih koji se sportom kontinuirano bave znatno je veći u porodicama sa većim stepenom kohezije, a manji u osrednje ili slabo kohezivnim porodicama. Čini se da kohezivnost nena značajnog utjecaja na uključivanje delinkvenata u sportske organizacije u postpenalnom periodu.

TABELA 9
SPORT BY KOHEPO

	1 NEINPO	2 ELKOHE	3 KOHEPO	
1 NE DA	0 .00 .00 .00 5.34	14 .03 .06 .32 18.49	30 .05 .12 .68 20.17	44 .08
2 DA DA	60 .11 .90 .14 52.07	191 .35 .82 .45 180.30	178 .32 .70 .41 196.63	429 .78
3 NE NE	4 .01 .06 .09 5.22	12 .02 .05 .28 18.07	27 .05 .11 .63 19.41	43 .08
4 DA NE	3 .01 .04 .08 4.37	15 .03 .06 .42 15.13	18 .03 .07 .50 16.50	36 .07
SUMA (J) FI (J)	67 .12	232 .42	253 .46	552
H (I) 1.12 H (J) 1.41 H (I,J) 2.49 H (I/J) 1.08 H (J/I) 1.38	GARNER R (I/J) .17 R (J/I) .15 R (I,J) .17		HAMDAN— PEARSON Q (I/J) .24 Q (J/I) .22 Q (I,J) .23	
GOODMAN— KRUSKAL LAMBDA (I/J) LAMBDA (J/I) LAMBDA	HI — KVADRAT STUPANJ SLOBODE PR HI — KVADRAT/DF PEARSON'S C CRAMER'S R		20.42 6 .00 .19 .14	

4.12. Realizacije sociopatskih pojava u porodici i kineziološke aktivnosti delinkvenata

Broj porodica u kojima ima sociopatskih pojava je relativno mali (25%) u ovom uzorku, pa se djelomično tome može pripisati beznačajna povezanost ove varijable sa varijablom SPORT. Ova ocjena se naravno odnosi na karakteristike ovog uzorka iz populacije porodica i maloljetnih delinkvenata, a ne na apsolutnu učestalost porodica sa sociopatskim pojavama. To ipak nije jedini razlog za beznačajnu asocijaciju ove dvije varijable. Razlog ovom može biti i različito određivanje stupnja socijalne patologije u različitim krajevima naše zemlje. Proglašavanje nekih pojava sociopatskim zavisi od uobičajenih modela ponašanja u nekoj sredini, pa se prema tome može raditi o velikoj eror varijanci u ovoj varijabli. Međutim, to ne može biti odlučujući faktor, jer je varijabla SOCIOPATSKE POJAVE U PORODICI imala do-

voljno veliku valjanu varijancu prilikom određivanja latentne strukture socioloških varijabli. Može se postaviti i hipoteza da je sportska aktivnost kod porodica bez socijalno-patoloških simptoma raspoređena jednako kao i u cijeloj populaciji, koju ionako sačinjavaju pretežno takove porodice. Delinkventi koji potiču iz porodica u kojima ima sociopatskih simptoma mogu se ponašati na dva suprotna načina. Neki među njima mogu bijegom u sport pokušati da se uklone iz nepovoljne socijalne sredine, dok kod drugih upravo pripadanje takovoj sredini otežava ili onemogućava sportsku aktivnost.

4.13. Relacije teritorijalne mobilnosti porodice i kineziološke aktivnosti delinkvenata

Povezanost između sporta i teritorijalne mobilnosti porodice značajna je, ali vrlo niska. Ova veza se uglavnom može pripisati utjecaju teritorijalne mobilnosti porodice na prestanak bavljenja kineziološkom aktivnošću. Očito je da teritorijalna mobilnost povlači za sobom isključivanje delinkvenata iz postojećih sportskih organizacija, a u kratkom periodu veoma je teško očekivati da će se delinkvent uključiti u sportske organizacije u novom arealu. (Tabela 10.).

Beznačajna veza između sporta i teritorijalne mobilnosti ispitanika može se pripisati tome, što oni ispitanici koji se sele nezavisno od svojih porodica se obično uključuju u domove ili zavode, koji kompenziraju negativni efekat teritorijalne mobilnosti, zato što pružaju veću mogućnost uključivanja maloljetnika u sportsku aktivnost.

Beznačajna povezanost varijable SPORT i varijabli sudjelovanje porodice u deliktima ispitanika (SUPODE) i da li porodica opravdava devijantno ponašanje ispitanika (POOPDE) može se pripisati izvanredno velikom broju porodica bez ovih simptoma, pa ukraštanje ovih varijabli sa varijablom SPORT, gdje je također najveći broj ispitanika u kategoriji dva proizvodi izvanredno male realne i teorijske frekvencije u intersekcijama ostalih kategorija. Uslijed toga fenomen lokalne nezavisnosti determinira relacije ovog tipa varijabli sa varijablom SPORT.

4.14. Relacije između kineziološke aktivnosti delinkvenata i varijable PORODICA FIZIČKI KAŽNJAVA DELINKVENTA

Fizičko kažnjavanje delinkventa reducira broj onih koji se sportom bave, pa i onih koji se uključuju u sportske organizacije u postpenalnom periodu. Povezanost ove dvije varijable je doduše niska, ali statistički značajna. To se može pripisati i tome, što drastične represivne mjere resocijalizacije obično povlače za sobom i ograničavanje slobode ispitanika i frustraciju njegovih biotičkih potreba. Osim toga stav tih porodica prema sportu obično je negativan. Posebno zato što

TABELA 10

SPORT BY TEMOPO

	0	1	2	3	4	5	
	NEMPRO	PROMJ1	PROMJ2	PROMJ3	PROMJ4	PROMJ5	
1	29	10	1	3	0	1	44
NE DA	.05	.02	.00	.00	.00	.00	.08
	.06	.14	.11	.30	.00	.50	
	.66	.23	.03	.06	.00	.02	
	36.41	5.83	.72	.80	.08	.14	
2	360	55	6	5	1	1	428
DA DA	.65	.10	.01	.01	.00	.00	.78
	.79	.75	.66	.50	1.00	.50	
	.84	.13	.01	.01	.00	.00	
	354.21	56.70	6.99	7.77	.78	1.55	
3	38	3	1	1	0	0	43
NE NE	.07	.01	.00	.00	.00	.00	.08
	.08	.04	.12	.10	.00	.00	
	.88	.07	.02	.02	.00	.00	
	35.59	5.70	.70	.78	.08	.16	
4	29	5	1	1	0	0	36
DA NE	.05	.01	.00	.00	.00	.00	.07
	.06	.07	.12	.10	.00	.00	
	.81	.14	.03	.03	.00	.00	
	29.79	4.78	.59	.65	.06	.13	
SUMA (J)	456	73	9	10	1	2	551
FI (J)	.83	.13	.02	.02	.00	.00	
H (I)	1.12	GARNER	HAMDAN—PEARSON		GOODMAN—KRUSKAL		
H (J)	.86						
H (I,J)	1.96	R (I/J)	.13	Q (I/J)	.18	LAMBDA (I/J)	.00
H (I/J)	1.10	R (J/I)	.15	Q (J/I)	.21	LAMBDA (J/I)	.00
H (J/I)	.84	R (I,J)	.15	Q (I,J)	.20	LAMBDA	.00
HI — KVADRAT		7.44					
STUPANJ SLOBODE		2					
PR HI — KVADRAT/DF		.02					
PEARSON'S C		.12					
CRAMER'S R		.07					

te porodice u pravilu pripadaju skupini onih koje imaju niži kulturni nivo i općenito niži socijalni status. (Tabela 11).

Povezanost između varijable SPORT i varijabli PORODICA GRDI ISPITANIKA (GRDEIS), PORODICA UBJEĐUJE I SAVJETUJE ISPITANIKA (UBSAIS), PORODICA KAŽNJAVA ISPITANIKA FRUSTRACIJOM NJEGOVIH BIOTIČKIH POTREBA (LISVBI) i PORODICA KAŽNJAVA ISPITANIKA FRUSTRACIJOM NJEGOVIH SOCIJALNIH POTREBA (LISBDR), nije značajna. Pretežno se to može pripisati izvanredno visokim marginalnim frekvencijama jedne od kategorija ovih socioloških varijabli.

4.15. Relacije između kineziološke aktivnosti ispitanika i njegovog uključivanja u druge aktivnosti

Povezanost između ove dvije varijable je visoko statistički značajna, ali relativno niska. Kao što se moglo i očekivati uključivanje ispitanika u druge aktivnosti povoljno djeluje na njegovu kineziološku aktivnost. I ovdje se, premda u manjoj mjeri, javlja fenomen, da ovaj oblik postpenalnog tretmana povećava broj onih koji u postpenalnom periodu prestaju da se bave sportom. Očito je da se radi o porodicama koje pripadaju onom takso-

TABELA 11

SPORT BY TUKUIS

	1	2	
	NE	DA	
1	34	10	44
NE DA	.06	.02	.08
	.08	.09	
	.77	.23	
	35.31	8.69	
2	335	94	429
DA DA	.61	.17	.78
	.74	.86	
	.78	.22	
	344.29	84.72	
3	41	2	43
NE NE	.07	.00	.08
	.09	.02	
	.95	.05	
	35.51	8.49	
4	33	3	36
DA NE	.06	.01	.07
	.07	.03	
	.92	.08	
	28.89	7.11	
SUMA (J)	443	109	552
FI (J)	.80	.20	
H (I)	1.12	GARNER	HAMDAN — PEARSON
H (J)	.72		
H (I,J)	1.82	R (I/J)	.13 Q (I/J)
H (I/J)	1.10	R (J/I)	.16 Q (J/I)
H (J/I)	.70	R (I,J)	.16 Q (I,J)
GOODMAN — KRUSKAL			
LAMBDA (I/J)	.00	HI — KVADRAT	10.66
LAMBDA (J/I)	.00	STUPANJ SLOBODE	3
LAMBDA	.00	PR HI — KVADRAT/DF	.01
		PEARSON'S C	.14
		CRAMER'S R	.14

nu koji smatra da sport i sportska sredina pružaju mogućnost za devijantno i asocijalno ponašanje djeteta. (Tabela 12).

TABELA 12
SPORT BY UKISAK

	1 NE	2 DA	
1 NE DA	29 .05 .07 .66 31.33	15 .03 .09 .34 12.67	44 .08
2 DA DA	323 .59 .82 .75 305.43	106 .20 .67 .25 123.57	429 .78
3 NE NE	19 .03 .05 .44 30.61	24 .04 .15 .56 12.39	43 .08
4 DA NE	22 .04 .06 .62 25.63	14 .03 .09 .39 10.37	36 .07
SUMA (J) FI (J)	393 .71	159 .29	552
H (I) 1.12	GARNER	HAMDAN —	PEARSON
H (J) .87			
H (I,J) 1.96	R (I/J) .15	Q (I/J) .21	
H (I/J) 1.09	R (J/I) .17	Q (J/I) .24	
H (J/I) .84	R (I,J) .17	Q (I,J) .23	
LAMBDA (I/J) .00	HI — KVADRAT	21.19	
LAMBDA (J/I) .03	STUPANJ SLOBODE	3	
LAMBDA .02	PR HI — KVADRAT/DF	.00	
	PEARSON'S C	.19	
	CRAMER'S R	.20	

Broj intervencija Centra za socijalni rad nije u korelaciji sa kineziološkom aktivnošću, jer očito služba socijalnog staranja ne smatra uključivanje u sportske organizacije važnim za proces resocijalizacije. Ni veza između kineziološke aktivnosti delinkvenata i pomoći koja mu je pružena u nalaženju zaposlenja ili produženju školovanja nije značajna. Ove dvije varijable vjerojatno ni logički ne moraju biti međusobno povezane.

4.16. Relacije između kineziološke aktivnosti i materijalne pomoći pružene delinkventu u post-penalnom periodu

Premda niska, povezanost između ove dvije varijable je statistički značajna i praktički simetrična. Delinkventi kojima nije bila potrebna materijalna pomoć u većoj se mjeri bave sportom od onih kojima je takova pomoć bila potrebna. Među onima kojima je bila potrebna materijalna pomoć i takova im je pomoć zaista i pružena nema

upoće onih koji se sportom kontinuirano bave, a srazmjerno mnogo onih koji se sportom nisu nikada bavili.

Međutim, pružanje materijalne pomoći smanjilo je napuštanje prethodne kineziološke aktivnosti. Među onima kojima je pomoć bila potrebna, ali im nije pružena nešto je veći broj delinkvenata napustio prethodnu kineziološku aktivnost. Očito je dakle da bavljenje sportom pretpostavlja određeni stupanj ekonomskih mogućnosti, što je u skladu sa rezultatima drugih istraživanja (Tabela 13.).

TABELA 13
SPORT BY MATERP

	1 NE	2 DA	3 NITREB	
1 NE DA	14 .03 .11 .33 11.26	2 .00 .03 .05 5.89	27 .05 .09 .63 25.85	43 .09
2 DA DA	103 .20 .78 .26 102.93	66 .13 .91 .16 53.80	227 .45 .75 .58 236.27	393 .78
3 NE NE	7 .01 .05 .21 8.90	0 .00 .00 .00 4.65	27 .05 .09 .79 20.44	34 .07
4 DA NE	8 .02 .06 .24 8.90	4 .01 .06 .12 4.65	22 .04 .07 .65 20.44	34 .07
SUMA (J) FI (J)	132 .26	69 .14	303 .60	504
H (I) 1.11	GARNER	HAMDAN —	PEARSON	
H (J) 1.34				
H (I,J) 2.42	R (I/J) .15	Q (I/J) .21		
H (I/J) 1.08	R (J/I) .14	Q (J/I) .19		
H (J/I) 1.31	R (I,J) .15	Q (I,J) .20		
GOODMAN — KRUSKAL				
LAMBDA (I/J) .00	HI — KVADRAT	12.69		
LAMBDA (J/I) .00	STUPANJ SLOBODE	6		
LAMBDA .00	PR HI — KVADRAT/DF	.05		
	PEARSON'S C	.16		
	CRAMER'S R	.11		

4.17. Relacije između kineziološke aktivnosti delinkvenata i pomoći koja im je pružena u procesu mikrosocijalne integracije

Iako ponešto asimetrična, veza između ove dvije varijable je visoko statistički značajna (Tabela 14.).

TABELA 14
SPORT BY MIKINP

	1	2	3	4	
	NIPRUP	POKUSP	USPRUP	NIPOTP	
1	7	5	2	291	43
NE DA	.01	.00	.00	.06	.09
	.09	.06	.02	.11	
	.16	.12	.04	.67	
	6.57	6.83	7.84	21.76	
2	65	72	76	180	.78
DA DA	.13	.14	.15	.36	393
	.84	.90	.83	.71	
	.17	.18	.19	.46	
	60.04	62.38	71.74	198.84	
3	1	1	8	24	34
NE NE	.00	.00	.02	.05	.07
	.01	.01	.09	.09	
	.03	.03	.24	.71	
	5.19	5.40	6.21	17.20	
4	4	2	6	22	34
DA NE	.01	.00	.01	.04	.07
	.05	.02	.07	.09	
	.12	.06	.18	.65	
	5.19	5.40	6.21	17.20	
SUMA (J)	77	80	92	255	504
FI (J)	.15	.16	.18	.51	
H (I)	1.11	GARNER	HAMDAN	PEARSON	
H (J)	1.78				
H (I,J)	2.84	R (I/J)	.20	Q (I/J)	.28
H (I/J)	1.06	R (J/I)	.16	Q (J/I)	.22
H (J/I)	1.74	R (I,J)	.20	Q (I,J)	.25
GOODMAN — KRUSKAL					
LAMBDA (I/J)	.00	HI — KVADRAT			25.15
LAMBDA (J/I)	.00	STUPANJ SLOBODE			9
LAMBDA	.00	PR HI — KVADRAT/DF			.00
		PEARSON'S C			.22
		CRAMER,S R			.13

Kod ispitanika kojima ovakva pomoć nije bila potrebna (bar po ocjeni Centra za socijalni rad) je relativno više onih koji se sportom kontinuirano bave i onih koji su se sportom počeli baviti u postpenalnom periodu, a znatno manje onih koji se sportom nisu nikada bavili. Međutim, u ovoj grupi je relativno mnogo delinkvenata prestalo da se bavi sportom u postpenalnom periodu. Broj takovih je naprotiv znatno manji kod onih kojima je pomoć uspješno pružena, premda se i u ovoj grupi nešto više delinkvenata ne bavi sportom nego što bi se moglo očekivati na osnovu zakona slučaja. Među onima kojima je pokušana dati pomoć, ali bez uspjeha, relativno je vrlo mali broj onih koji se sportom kontinuirano bave, ili koji su se uključili u sportske organizacije u postpenalnom periodu, a relativno mnogo onih koji se sportom uopće nisu bavili. Slična, premda nešto manje izražena je i situacija u skupini onih kojima takova pomoć nije pružena iako im je bila potrebna. Iz strukture koeficijentata asocijacije vidi se da pružanje ove vrste pomoći olakšava

kineziološku aktivnost delinkvenata, ali i da kineziološka aktivnost delinkvenata olakšava prihvaćanje ove vrste pomoći. Prema tome kineziološka aktivnost objektivno pomaže mikrosocijalnu integraciju delinkvenata kao i nastojanje centara za socijalni rad da omoguće takovu integraciju. Sport je dakle značajno sredstvo socijalne integracije maloljetnih delinkvenata.

4.18. Relacije kineziološke aktivnosti delinkvenata i stope kriminaliteta u kraju u kojem delinkvent živi

Povezanost između ove dvije varijable neočekivano je potpuno beznačajna ($X^2 = 4.02$, $P = 0.673$), iako mnoga istraživanja u svijetu i kod nas ukazuju na pad stope kriminaliteta u funkciji kineziološke aktivnosti. Očito je dakle moguće pretpostaviti da se u našem društvu još ne vodi dovoljno računa o mogućnosti smanjenja stope kriminaliteta stvaranjem većih mogućnosti za kineziološke aktivnosti, niti da postojeće sportske organizacije dovoljno vode računa o cjelovitoj ličnosti svojih članova. Preferiranje sportskih rezultata ponekad čak i na račun pravilnog odgoja omladine može biti također jedan od uzroka za postignuti odnos između kinezioloških aktivnosti delinkventa i stope kriminaliteta u kraju gdje žive.

4.19. Relacije između kineziološke aktivnosti delinkvenata i postojanje devijantnih grupa u arealu u kome ispitanik živi.

Povezanost između varijable DEVIGR i kineziološke aktivnosti maloljetnika potpuno je beznačajna. Koeficijenti asocijacije su čak i numerički praktički ravni nuli. Ovu činjenicu također je moguće pripisati kako nedovoljnoj brizi društva za veće uključivanje omladine u sportske organizacije, tako i činjenici da te organizacije imaju u većini obilježja tzv. sekundarnih grupa, pa ih dakle interesira prije svega funkcionalna uspješnost članova, a manje njihov lični život i problemi.

4.20. Relacije između kinezioloških aktivnosti maloljetnih delinkvenata i postojanja mjesta za organizirani život i okupljanje omladine u kraju gdje ispitanik živi

I povezanost između ove dvije varijable nije statistički značajna ($X^2 = 6.35$, $P = 0.096$). Jedna od karakteristika potrošačkog društva i potrošačkog mentaliteta je činjenica da se omladini često stvaraju i materijalni i prostorni uslovi za različite aktivnosti, ali im se ne daje ono što obično omladina, posebno maloljetni delinkventi, najviše treba, a to je aktivno sudjelovanje odraslih ljudi kod tih aktivnosti, koji bi našli vremena i načina da se pojedincu približe, da ga tretiraju kao čovjeka sa svim njegovim dobrim i lošim stranama, mogućnostima i problemima. Te toliko potrebne ljudske prisnosti mladi ljudi često ne nalaze ni na mjestima za njihov organizirani život i okupljanje.

nja. Anonimnost i bezličnost, koje su jedan od značajnih uzroka maloljetničkog nemira pa i delinkvencije, prati ih i na tim mjestima.

4.21. Relacije između kineziološke aktivnosti maloljetnih delinkvenata i postojanje religioznih organizacija u arealu u kome ispitanik živi

Iako numerički niska, asocijacija ove dvije varijable je statistički značajna i praktički simetrična. Oko 32% maloljetnih delinkvenata živi u mjestima u kojima postoje religiozne organizacije. Među njima je relativno veći postotak onih koji se sportom kontinuirano bave, pa i onih koji su se sportom počeli baviti u postpenalnom periodu. Relativno je manje onih koji su se u postpenalnom periodu prestali baviti sportom, dok je postotak maloljetnika koji se nisu nikad uključivali u kineziološke aktivnosti znatno veći ukoliko žive u mjestima u kojima ne postoje religiozne organizacije.

Rezultati prikazani u tabeli 15. ukazuju na pojavu na koju već duže vremena upozoravaju svi koji se bave odgojem omladine, da se religiozne organizacije, iako im to po pozitivnim propisima

nije dozvoljeno, pojavljuju upravo tamo gdje je društvo u radu s omladinom deficitarno. Ali se ne radi samo o tome. Kad se govori o vrijednostima mladih i kad se naglašava da vrijednosti ovog društva stečene naročito kroz NOR i izgradnju socijalističkog društva nisu lično iskustvo sadašnjih generacija i da ih zato ne prihvaćaju tako neposredno kao što se nekada očekuje, zaboravlja se da religiozne organizacije znaju svoj vrijednosni sistem u znatnoj mjeri aktualizirati i za današnje generacije. U našem društvu zaokupljenom problemima materijalne egzistencije još uvijek se premalo radi na problemima moralne egzistencije. Bez obzira na tradicije religioznih organizacija, na karakter religioznosti uopće i na religioznost roditelja kao značajne faktore utjecaja na religiozno ponašanje omladine, potrebna je očito značajnija društvena briga za socijalističko odgajanje omladine i stvaranje vrijednosnog sistema koji bi prevazišao religiozni vrijednosni sistem kao jedan od tradicionalnih elemenata otuđenosti čovjeka.

5. ZAKLJUČAK

Struktura relacija socioloških i demografskih karakteristika maloljetnih delinkvenata koji su analizirani u postpenalnom periodu i njihove kineziološke aktivnosti pokazuje da su stav i aktivnost porodice, interpersonalni odnosi u porodici i stav društvenih organizacija za brigu o omladini, pa čak i postojanje religioznih organizacija u kraju u kojem maloljetnik živi važniji za njihovu kineziološku aktivnost od objektivnih demografskih i socioloških karakteristika koje omeđuju sociološki prostor u kojem delinkventi žive nakon što je istekla sankcija koja im je izrečena. Izuzevši manju taksonomsku grupu porodica delinkvenata koje, iako kohezivne, integrirane i relativno visokog kulturnog nivoa, sprečavaju nastavljanje sportske aktivnosti svoje djece, za veliku većinu ostalih vrijedi pravilo da je kontinuirana kineziološka aktivnost i uključivanje delinkvenata u tu aktivnost u postpenalnom periodu u pozitivnoj vezi sa rasponom zanimanja i obrazovanja, sa nadzorom i brigom roditelja za svoju djecu i sa kulturnim nivoom, odnosima u porodici i porodičnom kohezijom. Drastične represivne mjere porodice reduciraju kineziološku aktivnost delinkvenata, a materijalna pomoć i pomoć u procesu mikrosocijalne integracije koja im je pružena u postpenalnom periodu ne samo da omogućava nastavak i uključivanje u kineziološke aktivnosti, već i aktivno sudjelovanje u kineziološkim aktivnostima objektivno doprinosi povoljnijoj socijalnoj mikroklimi. Nažalost, nema nikakvih relacija između organizirane društvene brige za omladinu i teorijski adekvatnih tehnika resocijalizacije vjerojatno zato što ni društvo ni organi koji se brinu za resocijalizaciju maloljetnih delinkvenata nisu sagledali značaj kinezioloških aktivnosti u ovom složenom procesu.

TABELA 15
SPORT BY RELIOR

	1 NE	2 DA	
1 NE DA	33 .06 .09 .75 29.89	11 .02 .06 .25 14.11	44 .08
2 DA DA	299 .54 .80 .70 291.44	130 .24 .73 .30 137.56	429 .78
3 NE NE	21 .04 .07 .49 29.21	22 .04 .12 .51 13.79	43 .08
4 DA NE	22 .04 .06 .61 34.46	14 .03 .08 .39 11.54	36 .07
SUMA (J) FI (J)	.68 375	177 .32	552
H (I) 1.12 GARNER	HAMDAN	GOODMAN	
H (J) .91	—PEARSON	—KRUSKAL	
H (I,J) 2.01 R (I/J) .10 Q (I/J) .15 LAMBDA (I/J) .00			
H (I,J) 1.11 R (J/I) .11 Q (J/I) .16 LAMBDA (J/I) .01			
H (J/I) .89 R (I,J) .11 Q (J,I) .16 LAMBDA .00			
HI — KVADRAT	9.59		
STUPANJ SLOBODE	3		
PR HI — KVADRAT/DF	.02		
PEARSON'S	C	.13	
CRAMER'S	R	.13	

Odsustvo veze između obrazovnog nivoa roditelja, pa čak i ekonomskog statusa porodice i kineziološke aktivnosti maloljetnih delinkvenata svjedoče da objektivne statusne karakteristike nisu povezane i sa stvarnim uviđanjem nužnosti ove aktivnosti u procesu formiranja ličnosti.

Jednako tako činjenica da je kineziološka aktivnost nezavisna od stope kriminaliteta kao i od uključivanja delinkvenata u devijantne grupe u postpenalnom periodu pokazuje da ni organizacije za fizičku kulturu, opsjednute borbom za postizanje sportskih rezultata i materijalnih uslova koji im to omogućavaju, ne vode dovoljno brige o ličnosti svojih članova niti o širim društvenim ciljevima svoje djelatnosti. Njihovu ulogu i ulogu društvenih organizacija za brigu o omladini barem u odnosu na primjenu kinezioloških sredstava u procesu resocijalizacije u velikoj mjeri i dosta uspješno preuzimaju religiozne organizacije. Time se stvara nepovoljna konstelacija socioloških činilaca koja ograničava efikasnost resocijalizacije maloljetnih delinkvenata, ne samo zato što ograničava primjenu jednog od najefikasnijih sredstava u tu svrhu, već i zato što kod relativno velikog postotka među njima jedan devijantni vrijednosni sistem zamjenjuje drugim također društveno neprihvatljivim.

6. LITERATURA

1. Davidović, D., K. Momirović, J. Špadijer, V. Kovačević, M. Singer, M. Mejovšek i suradnici
Efikasnost krivičnih sankcija prema maloljetnim počiniocima krivičnih djela s posebnim osvrtom na povratništvo kod maloljetnika. (studijski projekt). Beograd — Zagreb, 1968.
2. Dobrenić, T., V. Kovačević, M. Singer i K. Momirović,
Efikasnost metoda preodgoja u odgojno-popravnim domovima, Institut za kineziologiju, Zagreb, 1971.
3. Hošek, A.
Utjecaj strukture ličnosti na angažiranost u sportu i stavove prema sportu maloljetnih delinkvenata. I. Analiza manifestnog prostora. Kineziologija, 2, br. 2, str. 59—71, 1972.
4. Hošek, A.
Utjecaj strukture ličnosti na angažiranost u sportu i stavove prema sportu maloljetnih delinkvenata. II Analiza latentnog prostora. Kineziologija, 3, br. 1, 1973.
5. Mraković, M. i A. Hošek
Razlike između maloljetnika kojima su izrečene vaninstitucionalne i institucionalne sankcije u kognitivnim i konativnim karakteristikama, stavovima prema sportu i angažiranosti kineziološkim aktivnostima. Kineziologija, 3, br. 1, 1973.